

tor) viszonylag előkelő helyet vívott ki magának. A *nemzetközi kongresszusokat* látogatók csak többé-kevésbé értik az angolt, aktív tudásuk igen korlátozott, és többnyire csak az ún. „bad simple English”-t (BSE) beszélnek, ami azt jelenti, hogy nem méltó vitapartnerük kollegáiknak. Ez a körülmény nem teremt éppen „demokratikus” viszonyokat. Mai itthoni divatos politikai zsargonban kifejezve: nincs esélyegyenlőség. A leírt egyensúlyzavar ugyanakkor – a megérdemelten túl – kórosan növeli az angolszászok magabiztosságát és fölényét. Sajnos, valóban kevesek azok, akik az angol nyelvet kellőképpen uralják. A helsinki Nemzeti Egészségügyi Hivatal egykori vezetője erről így nyilatkozott: „*Egy konferencián a finneket többnyire angolokkal látni. A németek maguk között maradnak, ugyanúgy mint a dél- és a kelet-európaiak.*”

Érdekes próbálkozás, hogy a régi hagyományokra visszatekintő, 1860-ban alapított, tekintélyes, német nyelvű folyóirat, a *Langenbecks Archiv für Chirurgie* mára csak angol nyelven kerül kiadásra *Langenbeck's Archives of Surgery* néven. A helyzet képtelensége, hogy az újságban a németek nem az anyanyelvükön, hanem eleve csak angolul közölhetnek. Az áttérés háttérében az a megfontolás állt, hogy így nőjön a folyóirat nemzetközi elfogadottsága. Úgy tűnik azonban, hogy a vállalkozás megbukott, nem érte el a célját. Az angol nyelvű és régóta elfogadott újságokkal ugyanis csak akkor vehetné fel a versenyt, ha a hatásszáma is megfelelő nagyságot érne el, ami eddig nem következett be. A másik bökkenő, hogy a német anyanyelvű érdeklődők továbbra is (és elsősorban) a már megmértetett vezető angol lapokat olvasják, és akik hiányos nyelvtudásuk folytán erre képtelenek, azok is kizártnak az eredetileg nagyhírű német szaklap olvasásából, hiszen 1998 óta csak angol nyelven jelenik meg. Talán ilyen okok alapján is érthető, hogy a német orvosok többsége nem tartja helyesnek a leírt gyakorlatot.

Az angol előnyben részesítésének fennáll az a veszélye is, hogy a nyelvet nem ismerők kimaradnak a továbbképzés lehetőségéből. Egy közvélemény-kutatás eredménye szerint a német orvosok döntő része úgy vélekedik, hogy a *hazai* rendezésű *kongresszusokon a német* legyen a hivatalos nyelv, de ha angol előadók is szerepelnek (ezek vannak kisebbségben), akkor ők természetesen – már csak az udvariasság okán is – anyanyelvükön adhassanak elő (bár ez nem nyugszik kölcsönösségen!). Mindez lehetőséget nyújt arra is, hogy kulturális kihívásként a hallgatókat motiválja az idegen nyelv ápolására.

A vezető német orvosokban egyre nő az *ellenállás* az angol szavak szolgálai átvétele ellen és egyre többen vélik, hogy meg kell akadályozni azok szükségtelen előrenyomulását. Jellemzőnek tartom, hogy egy nürnbergi gyűlésen – bár angol előadók is jelen voltak – az egyik fiatal kolléga a német nyelvű vitába váratlanul angolul akart bekapcsolódni; az elnök belefójtotta az (angol) szót és kérte, beszéljen anyanyelvén, hiszen a résztvevők így is megértik – a felszólítást a hallgatóság egyetértő, hangos és gunyoros helyeslés kísérte.

Könyvszerkesztői munkásságom folyamán a *hazai szerzők* részéről sokszor találok értetlenséggel, amikor kértem őket, hogy használjanak magyar kifejezéseket. E mögött nyilván nem-

egyszer (1) a lustaság áll, hiszen nem mindig könnyű megfelelő és találó magyar fordításra találni. Nagy úr azonban a (2) megszo- kás is, de nem méltányolható az a válasz sem, hogy amióta a fogalmat az angol eredetiből átvettük, (3) azóta „mindig így mondtuk”. Itt vetődik föl az adott szakma hazai vezető egyéniségeinek, egyetemi előadóinak a felelőssége is. Az ő kötelességük lett volna időben gondoskodni arról, hogy ezek a kezdetben újszerű kifejezések helyesen, vagyis magyarul honosodjanak meg. A szolgálai átvétel a legegyszerűbb megoldás, de végül is gondolkodó emberek vagyunk, azonkívül igénybe vehető a nyelvészek segítségé is, ha magunk nem jutunk előbbre. Végül olyan indoklást is a fejemhez vágtak, hogy azért tartjuk meg az angol kifejezést, mert (4) a nemzetközi kongresszusokon is így használják ezeket, és a fiatalok akkor könnyebben megértik, hogy miről van szó. Nos, aki egy idegen nyelvű előadást összefüggéseiben megért és vitaszinten ismeri a nyelvet, annak nem kell magyar szakszövegben az eredeti angol kifejezésekhez ragaszkodnia, hiszen anélkül is boldogul – ha meg nem, úgymint mindegy!

A németországi nyelvi kételyekkel kapcsolatban leírtak érvényesek más, nem angol nyelvű országokra is, így pl. Spanyolországra, Olaszországra, Hollandiára vagy akár Magyarországra. Külön kiemelendő Franciaország, ahol tudvalevőleg a 60-as évek óta törvényileg szabályozott az idegen szavak köznapi és szakmai használatának erőteljes korlátozása az anyanyelv javára. Valamely írás értékét egyébként sem a közlés nyelve határozza meg. A nem angol nyelvű cikkek tehát semmiképpen sem kisebbségek, itt csupán arról van szó, hogy a nemzetközi tudományos közösség számára ezek az írások nehezebben hozzáférhetőek. Amint azt a Magyar Orvosi Nyelv 2003 decemberi számában megjelent „Kétnyelvű, illetve kettős közlés” című tanulmány is kifejti, nincs akadálya annak, hogy a hazai mellett angol nyelvű folyóiratban is közöljünk. Csak így remélhetjük, hogy szakmai nyelvünk tovább fejlődik és gyarapszik.

A német orvosi nyelv helyzetéről leírt gondolatok a magyar orvos nyelvvel kapcsolatban is időszerűek. Az utcai üzletek feliratára érvényes előírásokhoz hasonlóan meg kellene követelnünk, hogy az angol kifejezés mellett a magyar megfelelő is (legalább zárójelben) szerepeljen. Ezzel a magyar kifejezésnek legalább lehetőséget biztosítunk a meghonosodásra. Ha ilyenformán az idegen és a magyar kifejezéseknek esélyegyenlőséget adunk, s ennek ellenére az idegen honosodik meg, átmegy a köznyelvbe, lelkiismeretünk tiszta maradhat. Ennyivel tartozunk anyanyelvünknek.

Végül egy egészen személyes megjegyzés. A Magyar Orvosi Nyelv megindítását rendkívül jó ötletnek tartom és minden elismerésem az alapító személyének és a lap szerkesztőjének. Ilyen példával még az immáron egyesült Németország sem dicsekedhet, pedig – amint írásomból látható – ott is nagy szükség lenne valami hasonlóra! És bár valóban kis nemzet a magyar, és sokszor (talán öngazolásul) érdemeinken felül dicsérik magunkat, ez egy valóban kiemelkedő kezdeményezés. Úgy tűnik, hogy nem kell féltetni a magyar nyelv jövőjét, ha ennyi önzetlen, lelkes, nyelvtől és szakmáját szerető értelmiségi viseli gondját. Ezért is külön öröm, ha soraimmal hozzájárulhattam a megfogalmazott célhoz.